C/2024/878

6.2.2024

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Övergripande yttrande ”Efterlysning av en blå giv för EU”

(yttrande på eget initiativ)

(C/2024/878)

Föredragande: **Kinga JOÓ**
Florian MARIN
Paul RÜBIG
Medföredragande: **Péter OLAJOS**

Beslut av EESK:s plenarförsamling	25.1.2023
Rättslig grund	Artikel 52.2 i arbetsordningen
	Yttrande på eget initiativ
Ansvarig sektion	Rådgivande utskottet för industriell omvandling
Antagande av sektionen	26.9.2023
Antagande vid plenarsessionen	26.10.2023
Plenarsession nr	582
Resultat av omröstningen	
(för/emot/nedlagda röster)	176/0/1

Detta yttrande är resultatet av nio sektorsspecifika yttranden från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) som ingår i paketet om en blå giv ([1]), eftersom kampen mot vattenbrist ännu inte har fått den fulla politiska uppmärksamhet som den förtjänar.

1. **Utmaningar på vattenområdet**

1.1 Vattenstress, dvs. en obalans mellan efterfrågan och tillgång på vatten, är ett stort och växande problem i Europa. År 2010 erkände FN:s generalförsamling uttryckligen den mänskliga rätten till vatten och sanitet, men runt 2,2 miljarder människor i världen saknar fortfarande tillgång till säkert förvaltat dricksvatten. ([2]) Enligt Europeiska miljöbyrån (EEA) påverkas omkring 20 % av Europa och 30 % av européerna av vattenstress under ett genomsnittligt år. EU behöver en snabb omställning till ett vattensmart samhälle. Utan åtgärder kommer vattenfattigdomen att drabba allt större delar av världens samhällen, med långtgående konsekvenser för den ekonomiska, sociala och politiska stabiliteten.

2. **Varför en efterlysning av en blå giv för EU?**

2.1 Tillgång till vatten och sanitet av hög kvalitet till överkomliga priser är en grundläggande rättighet, och det är oacceptabelt att det fortfarande finns människor som inte har tillgång till vatten och sanitet i EU.

2.2 EU har inrättat rättsliga ramar och tagit fram initiativ för att skydda vattenresurserna. Många av de mål som fastställts har dock inte uppnåtts till följd av otillräcklig finansiering, långsamt genomförande och otillräcklig integrering av

([1]) REX/570 – Vattenpolitik: mellan ökenspridning och säkerhetisering – dags för en blå diplomati (ännu inte offentliggjort i EUT), EUT C 349, 29.9.2023, s. 74, EUT C 349, 29.9.2023, s. 60, EUT C 146, 27.4.2023, s. 35, EUT C 146, 27.4.2023, s. 41, EUT C 349, 29.9.2023, s. 80, EUT C 349, 29.9.2023, s. 50, EUT C 349, 29.9.2023, s. 87, EUT C 349, 29.9.2023, s. 18.

([2]) FN, Water and Sanitation – Department of Economic and Social Affairs (un.org).

miljömålen i sektorspolitiken. Av de 17 målen för hållbar utveckling rör två vatten. EU har endast gjort måttliga framsteg mot mål 14, ”hav och marina resurser”. ([3]) Vad gäller mål 6, ”rent vatten och sanitet”, är tendenserna i fråga om vattenkvaliteten i EU negativa, med ökande koncentrationer av vissa föroreningar i yt- och grundvatten.

2.3 Vid FN:s vattenkonferens 2023 efterlystes omvälvande åtaganden för att förverkliga agendan för vattenåtgärder. ([4]) Dessutom har Europeiska rådet erkänt ”behovet av förstärkta EU-åtgärder och globala åtgärder på vattenområdet” och understrukit ”vikten av att EU har ett strategiskt förhållningssätt till tryggad vattenförsörjning”. ([5]) Europaparlamentet har uppmanat kommissionen att snabbt utarbeta riktlinjer för förvaltningen av gränsöverskridande gemensamma avrinningsområden och säkerställa en balanserad prioritering mellan användningsområdena. ([6])

2.4 De befintliga verktygen för att ta itu med vattenutmaningarna är fortfarande fragmenterade, och vattenrelaterade mål är inte väl integrerade i all EU-politik. Med tanke på de rådande utmaningarna valde EESK i oktober 2022 vatten som sin övergripande prioritering för 2023. EESK anser att vattenkrisen är en realitet, men att det inte är för sent att agera. Insatserna måste trappas upp: EU:s nuvarande politiska ram är inte ändamålsenlig och måste uppdateras med samma beslutsamhet som EU har hanterat klimatkrisen genom den gröna given. EESK efterlyser ett tydligt ledarskap på de europeiska, nationella och regionala nivåer som ansvarar för vatten. Kommittén uppmanar kommissionen att börja behandla vatten som en prioritering och att föreslå en blå giv för EU som en fristående strategisk prioritering, jämställd med EU:s gröna giv.

2.5 EU:s blå giv måste vara till fullo kompletterande till och i synergi med EU:s gröna giv och målen för hållbar utveckling.

2.6 Det kommer endast att vara möjligt att hantera och mildra konsekvenserna av den rådande och framtida vattenkrisen med lämplig förvaltning av vattenresurserna. När det gäller sötvatten, inklusive grundvatten, förespråkar EESK ett tillvägagångssätt baserat på avrinningsområde som omfattar alla berörda parter. De gränsöverskridande samarbetsinitiativ för avrinningsområden som redan finns bör fördjupas, utvecklas och finansieras ytterligare.

2.7 Vattenförvaltningsmodellen bör bygga på hierarkiska ansvarsområden som gör det möjligt att hantera medlemsstaternas olika vattenintressen, i full synergi med EU:s mål, lösa vattenkonflikter, säkerställa komplementaritet mellan stads- och landsbygdssituationer samt öka övervakningskapaciteten.

2.8 En rådgivande EU-plattform för berörda parter bör inrättas för att utbyta bästa praxis, utveckla specifika normer för vattenkvalitet och vattenanvändning inom jordbruk och industri samt främja partnerskap och den cirkulära ekonomin. Plattformen bör samla berörda parter och förvaltas gemensamt av EESK, kommissionen, Europaparlamentet och Europeiska regionkommittén.

2.9 Inrättandet av ett europeiskt vattencentrum med en internationell dimension kan hjälpa både medlemsstaterna och andra nationer, både inom och utanför det europeiska grannskapet. Detta centrum bör lyfta fram exempel på enastående samarbete och erbjuda politiska rekommendationer för att främja den blå givens mål. EESK efterlyser en särskild vice ordförande för kommissionen med ansvar för vattenportföljen.

2.10 Det är mycket viktigt med transparenta, lättillgängliga, interoperabla, allmänt tillgängliga och tillförlitliga data som samlas in från företagsnivå hela vägen upp i produktkedjan, i enlighet med den industriella äganderätten. För att kunna utvidga den blå given måste vi ha kännedom om vatteninfrastrukturens tillstånd och tillgången till vatten- och sanitetstjänster i varje medlemsstat. EESK rekommenderar att kommissionen uppmuntrar medlemsstaterna att inrätta sådana datainsamlingssystem och dela data på avrinningsområdesnivå.

([3]) ”Sustainable development in the European Union – Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context – 2023 edition”.
([4]) ”’Bring the Water Action Agenda to Life’, Secretary-General Urges Conference, Calling for Game-Changing Commitments on World’s Most Important Resource”, UN Press.
([5]) Europeiska rådets möte den 23 mars 2023 – slutsatser.
([6]) Konsekvenserna av torka, bränder och andra extrema väderfenomen: ökade insatser från EU:s sida för att bekämpa klimatförändringar – Europaparlamentets resolution av den 15 september 2022.

2.11 Eurostat och OECD bör också, med hjälp av de nationella statistikbyråerna, årligen samla in aggregerade data om dricksvatten och avloppsvatten från allmännyttiga företag. Eftersom fler vattenrelaterade data finns tillgängliga vid medlemsstaternas statistikbyråer, rekommenderar EESK att man utvecklar en gemensam metod på bredare basis för att möjliggöra insamling av mer relevanta data på EU-nivå. EESK anser att data om vattenprestanda bör omfatta alla vattenleverantörer som tillhandahåller minst 10 000 m^3 per dag eller försörjer minst 5 000 personer.

3. **Tillgång till rent vatten och sanitet till ett överkomligt pris**

3.1 Vattenfattigdom förekommer i EU, trots EU:s relativt gynnsamma ställning globalt sett. Även om vattenfattigdomen i sig främst drabbar utsatta samhällsgrupper påverkas en mycket större andel av EU:s befolkning av vattenstress.

3.2 EESK uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att ta itu med vattenfattigdomen och därigenom också anpassa sig till princip 20 i den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Vatten-, sanitets- och hygientjänster bör vara hållbara, rättvisa, effektiva, av hög kvalitet och ekonomiskt överkomliga för alla i EU. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt utsatta samhällsgrupper och marginaliserade befolkningsgrupper. Vid infrastrukturutvecklingen bör man ta särskild hänsyn till resursfattiga fastighetsägare och socialt eftersatta stads- och landsbygdsområden med långvariga infrastrukturrenoverings- och anskaffningsbehov. EESK föreslår att man främjar en gemensam syn på vattenfattigdom på EU-nivå och tar fram en övergripande definition av vattenfattigdom.

3.3 EESK uppmanar kommissionen att upprätta en översikt över de åtgärder som tillämpas i alla medlemsstater när det gäller tillgång till vatten och sanitet och överkomliga priser, särskilt för utsatta konsumenter. På grundval av denna översikt bör gemensamma riktlinjer utarbetas för medlemsstaterna i syfte att säkerställa att inga hushåll i en utsatt situation får sitt vatten avstängt.

3.4 Insatserna bör kombinera socialpolitiska instrument, bostadspolitiska åtgärder och särskilda initiativ beträffande vatten-, sanitets- och hygientjänster. Solidaritetsprincipen bör beaktas vid finansieringen av sådana åtgärder. Utöver offentlig finansiering bör man undersöka innovativa finansieringsformer, t.ex. inrättande av särskilda öppna fonder som ingår i vattenräkningarna. EESK föreslår att vattenförsörjning och sanitet av hög kvalitet till ett överkomligt pris ska regleras på ett tydligt sätt, för att sörja för efterlevnad av skyldigheten att tillhandahålla tjänster så att ingen lämnas utanför.

3.5 Eftersom vatten är en kollektiv nyttighet anser EESK att principen om allmän tillgång till vatten, sanitet och hygien för alla invånare i EU till ett överkomligt pris bör genomföras. EESK betonar att det råder bred enighet om att offentliga myndigheter kan garantera allmän tillgång till vatten och avloppssystem till ett överkomligt pris och med lämpliga kvalitetsstandarder. EESK anser också att dricksvatten bör göras kostnadsfritt tillgängligt för alla EU-medborgare via vattenfontäner och källor som är tillgängliga på offentliga platser i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 ([7]).

4. **Hållbar och resilient vatteninfrastruktur**

4.1 Det behövs en långsiktig strategi för att öka resiliensen mot vattenbrist, med beaktande av specifika regionala klimatförhållanden och industriella särdrag. EESK efterlyser konsekvent lagstiftning i alla medlemsstater för att inrätta en EU-mekanism för vattenlagring under våtperioder. Detta skulle kunna uppnås genom att man anlägger lagringstankar och underjordiska grundvattenbildningssystem, eller genom att man minskar hårdgörningen av marken för att öka lagringskapaciteten i marken och framför allt genom att man ökar beskogningen och investerar i naturbaserade lösningar såsom ”svampstäder”.

4.2 Alla medlemsstater bör föra ett register över uttag av ytvatten och grundvatten samt över lagring av ytvatten. EESK välkomnar kommissionens beslut i omarbetningen av dricksvattendirektivet ([8]) att minimera vattenförlusterna från vattenledningsnät. EESK efterlyser en grundlig och omedelbar utvärdering av de underjordiska avloppssystemen i alla

([7]) Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (EUT L 435, 23.12.2020, s. 1).
([8]) EUT L 435, 23.12.2020, s. 1.

medlemsstater samt en kartläggning av vattenresurser och vatteninvesteringar i varje medlemsstat för att få aktuell information om den befintliga vatteninfrastrukturens tillstånd och identifiera akuta investeringsbehov. Infrastrukturläckageindexet bör omfatta obligatoriska gradvis sänkta mål på medlemsstatsnivå.

4.3 Vattenförluster på grund av läckage i nät och vattenslöseri inom jordbruk, industri och turism bör minskas avsevärt. EESK betonar behovet av att ta itu med vattensvinn genom att prioritera löpande underhållsinitiativ för att avsevärt minska vattenläckage och förbättra forskningen om avancerad teknik för att upptäcka läckage.

4.4 Vid insatserna för klimatneutrala industrier bör man också ta hänsyn till industriutsläpp till vatten, de negativa effekterna på människors hälsa och de därav följande sociala kostnaderna för samhället. EESK efterlyser särskilda normer för vattenkvalitet och vattenanvändning inom olika ekonomiska sektorer. Detta skulle kunna uppnås genom inrättandet av en rådgivande EU-plattform för berörda parter. Vattenförvaltningen, både privat och offentlig, bör säkerställa allmän tillgång till vatten för befolkningen, sätta människors behov i första rummet och skydda en konkurrenskraftig tillgång till vatten för den offentliga sektorn, jordbruket och industrin. EESK betonar att den gröna omställningen inte får sätta press på vattenresurserna, och efterlyser skräddarsydda lösningar i detta avseende.

4.5 EESK föreslår att uttagsrätter, tillstånd, licenser, avtalsrättigheter och ren äganderätt övervakas noga och regleras bättre för att undvika att de utnyttjas för kommersiella ändamål, tillsammans med restriktiva regler för att skydda EU:s vattenresurser från att användas i icke-europeiska aktörers intresse. Sådana licenser och tillstånd som beviljas för kommersiella ändamål bör omfattas av ett särskilt regelverk som är öppet och hållbart och där vatten behandlas som en kollektiv nyttighet. I folkhälsans och EU-medborgarnas välbefinnandes intresse i specifika situationer såsom kriser eller torka bör de offentliga institutionerna ha rätt att återta rättigheter till vattenanvändning från den privata sektorn mot skälig ersättning. Vid vattenkriser måste människor och deras grundläggande mänskliga behov prioriteras.

4.6 Den blå omställningen förutsätter att man fasar ut processer som är vattenineffektiva och hittar konkreta lösningar för arbetstagare och områden med deltagande av berörda parter. EESK påpekar att det krävs särskilda åtgärder på alla nivåer för att säkerställa tillgången på kvalificerad arbetskraft och specialiserade arbetstagare och upprätthålla de europeiska företagens konkurrenskraft. Kommittén efterlyser en sektorsövergripande plan för vatten och investeringar i arbetsvillkor, arbetstillfällen av god kvalitet och utbildning, med särskild inriktning på den yngre generationen. Kunskap om vattenbesparande processer kommer att vara en kärnkompetens och en nyckelprestationsindikator för industrin i framtiden. Det behövs en systematisk kartläggning av personalbehoven inom vattensektorn, inbegripet nödvändiga kvalifikationer, personalutveckling och arbetsmiljöledning. EESK uppmanar kommissionen att inleda lagstiftningsprocessen för att skapa en ny kunskaps- och innovationsgrupp för vatten inom Europeiska tekniska institutet (EIT) och stärka strategin med ”fem uppdrag”.

5. **Hållbar användning och förbrukning av vatten samt främjande av nya möjligheter**

5.1 Alla vattenanvändare i EU, inbegripet jordbruk, industri, hushåll och offentliga förvaltningar, bör anta hållbara metoder för att minska vattenförbrukningen och uppmuntras att utrusta sig med anordningar som hjälper dem att uppnå en mer hållbar användning och förbrukning av vatten. Det är mycket viktigt att jordbruket och industrin bär samhällskostnaderna för sin vattenförbrukning och sina utsläpp, eftersom detta kommer att leda till mer hållbara metoder. Dekontaminering bör också vara en ständig prioritering.

5.2 Europa har möjlighet att omvandla de vattenrelaterade utmaningarna till nya utsikter till teknisk utveckling, samhällsutveckling, ny kompetens och företagstillväxt, med slutmålet att uppnå en vattensäker och resilient ekonomi med möjligheter till full och produktiv sysselsättning och arbetstillfällen av god kvalitet för alla. EU måste därför bli världsledande inom utveckling, tillverkning och användning av vatteneffektiv teknik samt skapa sig ett namn globalt som ett produktionsområde med lågt vattenavtryck. Strukturerade investeringar i FoU, vattenindustriförvaltning och kompetens kommer att vara avgörande.

5.3 Ett framgångsrikt införande av vatteneffektiv teknik inom industrin och på andra områden är avgörande för att EU:s hållbara vattenpolitik ska lyckas. Vatteneffektiv teknik är en industrisektor som ingår i området ren teknik, och vatteneffektiv teknik bör därför också vara energieffektiv. Eftersom ren teknik utgör ett industriellt ekosystem i sig föreslår EESK att man skapar en omställningsväg för detta ekosystem inom de kommande två åren, med ambitiösa men realistiska mål, inbegripet en plan för förvaltning och kompetens.

5.4 EESK efterlyser en tydlig åtskillnad när det gäller vilken typ av vatten som förbrukas (grundvatten, ytvatten, återanvänt vatten osv.) samt inverkan på den biologiska mångfalden och miljön. Kommittén efterlyser incitament för återanvändning av vatten för alla typer av konsumenter samt en övergång till en cirkulär vattenekonomi. Att ersätta användningen av dricksvatten med icke-konventionella vattenkällor bör bli normen (t.ex., när så är möjligt, använda uppsamlat regnvatten för bevattning av trädgårdar, biltvätt osv.).

5.5 Enligt EU-förordningen om miljöräkenskaper (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 691/2011 ([9])) är det frivilligt att upprätta vattenräkenskaper. Eftersom endast obligatoriska vattenräkenskaper skulle möjliggöra en EU-omfattande översikt över vattenförbrukningen i hela ekonomin och dess sektorer rekommenderar EESK att kommissionen gör vattenräkenskaper obligatoriska.

5.6 I alla ordningar inom den gemensamma jordbrukspolitiken bör man införa skyldigheter för jordbrukarna när det gäller hållbar och effektiv vattenanvändning och uppmuntra till en hållbar och effektiv vattenförvaltning, med indikatorer i varje medlemsstat för att övervaka framstegen i vattenförvaltningen. Den gemensamma jordbrukspolitiken och övriga EU-fonder bör bidra till att nya bevattningsstrukturer utvecklas, för att undvika att stöd ges till situationer som strider mot målen i ramdirektivet för vatten.

5.7 Moderna mekanismer för ingripande och beslutsfattande kan endast drivas på grundval av kontinuerlig mätning och insamling av data om vattenflöden och vattenanvändning, med hjälp av automatiska sensorer. Den nuvarande strukturen för detta system i EU är ofullständig. EESK förespråkar användning av sakernas internet, generativ artificiell intelligens, maskininlärning och smarta infrastrukturnät för att befästa ett vattensmart samhälle. EESK rekommenderar att medlemsstaterna ökar sina insatser för att inrätta sådana system och dela data på avrinningsområdesnivå. Det är viktigt att man utvecklar en mekanism för tidig varning som bygger på smart teknik när det gäller vattenanvändning, med särskild uppmärksamhet på cybersäkerhet.

5.8 Inom ramen för sin blå giv måste EU snarast utveckla en heltäckande hållbar vattenförvaltningspolitik för industrin som går ut på att minska, återanvända och återvinna vatten samt minska vattenföroreningarna, med fokus på vattenintensiva branscher, och vatteneffektiv teknik bör stegvis införas och användas. Med beaktande av kopplingen mellan energi, vatten och kritiska råvaror måste vatten anses vara ett grundläggande inslag i EU:s industristrategi. Det behövs en långsiktig strategi för att hantera vattenbrist och underlätta industrins tillgång till vatten. Detta kräver en översyn av EU:s industristrategi och dess dokument om omställningsvägar inom de närmaste två åren. Detta sektorsspecifika tillvägagångssätt bör omfatta de särdrag i fråga om vatteneffektivitet och de vattenutmaningar som är specifika för varje sektor.

5.9 EESK efterlyser särskilda kampanjer och åtgärder för att främja en förståelse av vattnets värde bland alla invånare i EU, särskilt den yngre generationen. Man bör överväga att införa en vattenförbrukningsmärkning utöver EU:s befintliga energimärkning. Det organiserade civila samhället i EU spelar en viktig roll när det gäller att öka medvetenheten bland olika konsumentkategorier om vikten av att öka effektiviteten och ändamålsenligheten i sin förbrukning samt om kortsiktiga nödåtgärder som svar på krissituationer som orsakas av klimatförändringarna. Det är viktigt att se till att EU:s invånare fullt ut kan utöva demokratisk kontroll i denna fråga.

6. **Finansiering av EU:s blå giv**

6.1 EESK efterlyser en ny paraplyfond, kallad fonden för en blå omställning, som ska utgöra en enda EU-åtkomstpunkt för vatteninvesteringar, täcka omställningen till hållbar vatteninfrastruktur och vattenförvaltning, spridningen av vatteneffektiv teknik, arbetstillfällen och kompetens samt minska ojämlikheten när det gäller tillgång till vatten och sanitet av hög kvalitet till ett överkomligt pris. Fonden bör finansiera genomförandet av EU:s blå giv, vara operativ inom

([9]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 691/2011 av den 6 juli 2011 om europeiska miljöräkenskaper (EUT L 192, 22.7.2011, s. 1).

högst fyra år efter antagandet av detta yttrande och omfatta ett tillvägagångssätt baserat på avrinningsområde, med användning av befintliga finansiella medel såsom ESI-fonderna, faciliteten för återhämtning och resiliens, InvestEU och andra nya ytterligare innovativa finansiella medel ([10]).

6.2 EESK efterlyser hållbara finansieringsinstrument såsom gröna obligationer, sociala obligationer och gröna lån, åtföljda av enhetliga definitioner av hållbarhet i olika jurisdiktioner och en högre standardiseringsnivå. Kommittén rekommenderar också att man på EU-nivå reglerar och inför blå obligationer för vatteninvesteringar. Traditionella lån, säsongskrediter, bidrag, riskkapital, privat och offentligt kapital, gräsrotsfinansiering samt pensions- och investeringsfonder bör ingå i vatteninvesteringarna. EESK anser att det är mycket viktigt att miljö-, samhällsansvars- och bolagsstyrningsfaktorer samt resiliens tas med i kriterierna för utvärdering av vattenrelaterade investeringar och att naturbaserade investeringar främjas.

6.3 Vattenvillkor för hållbar vattenanvändning bör vara ett kriterium i alla EU-medel som fördelas till medlemsstaterna, inbegripet medel från den gemensamma jordbrukspolitiken. Faktureringen av bevattningsvatten på grundval av den bevattnade arealen bör gradvis överges, och fokus bör ligga på en övergång till vatteneffektiva bevattningsmetoder och bevattningsteknik som kräver mindre vatten.

6.4 EESK efterlyser ett system med skatter och tilläggsavgifter för ohållbar vattenanvändning, samtidigt som man uppmuntrar till en hållbar användning av vatten. Med tanke på vattnets allmännyttiga karaktär föreslår EESK en ny internationell överenskommelse om vattenbeskattningssystemet.

6.5 EU:s vatteninvesteringar behöver en långsiktig strategi för att öka resiliensen mot vattenstress. EESK föreslår att de medges särskild behandling inom ramen för stabilitets- och tillväxtpakten, och rekommenderar att man inför en tydlig definition av den ”gyllene regeln” för investeringar i offentlig vatteninfrastruktur. Det behövs en gemensam strategi bland medlemsstaterna för att säkerställa tillräcklig insyn i användningen av den gyllene regeln, samtidigt som makrostabilitet, produktivitet och den sociala och ekologiska grunden för både nuvarande och framtida generationers välbefinnande skyddas.

6.6 Vatten bör erkännas som en strategisk prioritering under programperioden 2028–2034. Det behövs ytterligare rättslig flexibilitet, särskilt i upphandlingslagstiftningen, för att underlätta investeringar i vatteninfrastruktur i städer och på landsbygden, samtidigt som reglerna för statligt stöd anpassas till den multilaterala användningen av vatten.

6.7 EESK anser att det är mycket viktigt att prioritera, och styra finansiella medel till, projekt som minskar vattenförbrukningen och medför att vatten återanvänds i alla medlemsstater. Kommittén efterlyser särskilda medel och nya resurser för forskning och innovation inom vattenteknik för att underlätta kapacitetsuppbyggnad inom vatteninfrastruktur, och uppmanar till att respektera regeln på 3 % av BNP för investeringar i forskning.

6.8 Vatten är inte en handelsvara, och nya anpassade inremarknadsregler för vatten bör tas fram. Dessutom bör priser, kostnader och skatter vara rättvisa, samverka med rådande och framtida samhälleliga, klimatmässiga och industriella utmaningar, vara transparenta i sin struktur, beakta vattenförsörjningen på lång sikt, införliva principen om att förorenaren betalar samt skydda allmän tillgång och överkomliga priser för utsatta grupper.

6.9 Kommittén efterlyser en gemensam strategi på EU-nivå för en rättvis utformning av vattenpriserna, där man tar hänsyn till kopplingarna mellan vattnets olika roller och de olika aktörernas ömsesidiga beroende och ser till att kostnaderna (plus skatt) och priset för vatten är helt transparenta för alla berörda parter. EESK efterlyser en EU-metod för att rationalisera och standardisera prissättningssystemen för vatten samt en möjlighet att tillämpa reglerade priser i vissa väldefinierade situationer.

6.10 Avgiftsstrukturen bör omfatta minst tre block: Det första bör vara ett människorättsblock som bör vara kostnadsfritt och anpassat till vad som anses vara nödvändigt för att trygga liv, det andra förbrukningsblocket skulle kunna ha en kostnadstäckningstaxa, och det tredje högre förbrukningsblocket bör omfatta mycket högre priser, för att skapa korssubventionering från onödig användning. Vattenpriserna för ekonomisk verksamhet bör baseras på en kostnadstäckningstaxa.

6.11 Det är av yttersta vikt att säkerställa anpassning mellan EU:s vattenpolitik och övrig EU-politik, i kombination med en kraftfull reglering av den offentliga och den privata sektorn för att säkerställa rättvis tillgång till vatten för alla, samtidigt som avreglering och monopolisering av vattenmarknaden undviks.

([10]) Kommissionen uppskattar den totala kostnad som uppstår på grund av omarbetningen av avloppsvattendirektivet till över 3,8 miljarder euro per år i extra medel.

6.12 EESK efterlyser en tydlig åtskillnad mellan indikatorer som används för att fastställa och utvärdera politiken, indikatorer för kommunikation med berörda parter och konsumenter samt investeringsindikatorer. En gemensam uppsättning indikatorer och nyckelprestationsindikatorer bör användas av kommissionen, Europeiska investeringsbanken och Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling, och ett kapitel bör utan dröjsmål läggas till i EU:s strategiska framsynsrapport och den europeiska planeringsterminen. EESK anser att de indikatorer som för närvarande används, såsom vattenexploateringsindex plus, bör övervakas noga och att EU bör fastställa konkreta lägre godtagbara gränser på lands- och avrinningsområdesnivå.

7. **Blå diplomati**

7.1 Vatten är en källa till liv, ett fredsinstrument, en källa till civilisation, en källa till välstånd och en del av vårt arv. Det är avgörande för ekonomin och samtidigt en kollektiv nyttighet, och måste därför respekteras och skyddas som ett led i våra insatser för att värna om framtida generationer. På grund av den ökande vattenbristen uppfattas vatten i allt högre grad som en strategisk säkerhetstillgång. Det används ibland som vapen och kan vara ett mål och ofta en katalysator i civila och militära konflikter. Beslutsamma åtgärder inom blå diplomati måste integreras i EU:s utrikespolitik och yttre förbindelser, inbegripet grannskaps-, handels- och utvecklingspolitiken. EESK uppmanar EU att visa sitt engagemang för att främja de vattenrelaterade målen för hållbar utveckling genom att utse ett särskilt vattensändebud, i linje med resultaten från FN:s vattenkonferens.

7.2 EU bör intensifiera sina ansträngningar när det gäller dynamisk och politisk blå diplomati, arbeta i synergi med hälsodiplomatin och integrera dessa insatser i sin utrikespolitik och sina yttre förbindelser genom att upprätta globala vattenpartnerskap. EU bör stödja enkel och oavbruten tillgång till ekonomiskt överkomligt vatten, underlätta hållbar vatten- och avloppsvattenförvaltning samt bevara och skydda våtmarker och biologisk mångfald som ett centralt inslag i den blå diplomatin. Med tanke på dess övergripande strategi anser EESK att principerna i den blå given bör bli en tydlig pelare i EU:s utrikespolitik, och att unionen systematiskt bör inkludera denna dimension i sina bilaterala och multilaterala kontakter, även vid förhandlingar om handelsavtal.

7.3 Enligt vissa prognoser kan torka påverka över tre fjärdedelar av världens befolkning fram till 2050. Enligt flera FN-rapporter kommer en kombination av vatten- och klimatrelaterade problem och konflikter att tvinga omkring en miljard människor att migrera fram till 2050. Särskilt i det globala Syd är vattentillgången kraftigt begränsad. Detta kommer att leda till att ännu fler människor fördrivs från sina hem och till en ökad migration till det globala Nord. EESK anser därför att man bör ta itu med de bakomliggande orsakerna (bland annat vattenbristen) snarare än att vidta åtgärder mot själva flyktingarna.

7.4 En uppgradering av FN:s fördragsram för vattenrelaterade frågor, främjande av och stöd till globalt samarbete, förberedelser för långsiktiga förändringar och nödsituationer samt tillgång till vatten, sanitet och hygien till ett överkomligt pris bör systematiskt integreras i EU:s globala agenda.

Bryssel den 26 oktober 2023.

Oliver RÖPKE

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs ordförande